

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка

Щербакова Ірина Миколаївна

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
курсу «Філософія психології»

за напрямом підготовки
6.0301103. Практична психологія

Суми
Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка
2014

УДК 14:159.9 (076.6)

ББК 88я73

Щ 61

Схвалено методичною радою Інституту педагогіки та психології
Сумського державного педагогічного університету
імені А. С. Макаренка

Рецензенти: **Кузікова С. Б.** – доктор психологічних наук, професор,
зав. кафедри практичної психології СумДПУ імені
А. С. Макаренка;

Тарасова Т. Б. – кандидат психологічних наук, доцент, зав.
кафедри психології СумДПУ імені А. С. Макаренка.

Щербакова І. М.

Щ 60 Навчальна програма курсу «Філософія психології». Для студентів
спеціальності «Практична психологія» / І. М. Щербакова. – Суми :
Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – 28 с.

Програма курсу «Філософія психології» розрахована для магістрів
спеціальності «Практична психологія» для ознайомлення із
філософськими підходами світоглядно-методологічного осмислення
теоретичних, методологічних та аксіологічних проблем психології.

УДК 14:159.9 (076.6)

ББК 88я73

© Щербакова І. М., 2014

© Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014

ЗМІСТ

I. Пояснювальна записка	4
II. Опис предмету навчальної дисципліни.....	8
III. Тематика змістовних модулів	8
IV. Зміст програми.....	9
V. Література	15

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму навчальної дисципліни «Філософія психології» укладено на основі змістових модулів ОПП спеціальності «Практична психологія» ОКР «Магістр». Актуальність вивчення цього курсу диктується вимогами повсякденної практики та необхідністю піднесення психологічної думки до філософсько-світоглядного рівня, що забезпечує духовно-теоретичне і практичне самовизначення психолога в сучасному світі. Запропонована програма курсу «Філософія психології» є авторським варіантом та рекомендована для магістрів, які навчаються за спеціальністю «Практична психологія».

Програма навчальної дисципліни «Філософія психології» розроблена з урахуванням вимог Державного загальноосвітнього стандарту та навчального плану підготовки студентів за спеціальністю «Практична психологія». Програма курсу включає в себе: 1) зміст головних теоретичних положень з 7 тем курсу; 2) перелік основної та додаткової літератури. Програма курсу спрямована на розвиток пізнавальних можливостей студентів, їх дослідницького і творчого потенціалу в процесі оволодіння філософсько-психологічними знаннями. Програма сприяє формуванню у студентів якостей високоосвіченої особистості на основі синтезу знань про історію розвитку психології, її взаємозв'язок з іншими науками.

Предметом навчальної дисципліни є сукупність філософських підходів щодо світоглядно-методологічного осмислення кола теоретичних, методологічних та аксіологічних проблем психології.

Міждисциплінарні зв'язки:

забезпечуючи дисципліни: «Загальна психологія», «Філософія», «Історія філософії», «Історія світової культури», «Історія психології», «Психологія особистості», «Експериментальна психологія».

забезпечувані дисципліни: всі психологічні дисципліни.

Метою викладання навчальної дисципліни є розвиток у майбутніх психологів суспільної рефлексії на основі відтворення філософсько-світоглядного змісту найактуальніших соціально-психологічних проблем, поєднання фундаментальних професійних знань із сучасними

філософсько-світоглядними уявленнями про зміст суспільного життя людини, про місце людини у суспільних процесах, про її потреби та можливості у самореалізації.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

методичні:

- визначити основні методологічні принципи, на яких будуються наукові психологічні дослідження; виділити загальні й специфічні ознаки наукової теорії; довести існування історично-культурної спадкоємності в постановці та вирішенні основних питань пізнання, формування та розвитку свідомості та самосвідомості, структури та типології особистості;
- усвідомлення теоретико-методологічного потенціалу філософії психології.

пізнавальні:

- розширення базових знань у галузі психології особистості та пізнання за рахунок поглибленого розгляду даних питань у різних філософських концепціях;
- аналіз основних напрямів визначення й опису особистості в різних філософських підходах: ірраціональна філософія, «філософія життя», феноменологія, екзистенціальна філософія, герменевтика, позитивізм та неопозитивізм та ін.;
- ознайомлення з основними принципами побудови типології особистості у різні історичні епохи;
- визначення історичних та культурних умов формування психологічних знань, виокремлення психології в незалежну наукову галузь знань.

практичні:

- встановлення взаємозв'язку між теорією і методологією наукового дослідження (принципи позитивізму та неопозитивізму);
- визначення специфіки психологічної галузі знань;
- проведення порівняльного аналізу основних філософських концепцій та визначення їх впливу на формування сучасної психологічної теорії.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні знати:

➤ основні філософські категорії («буття», «розвиток», «пізнання», «свідомість» та ін.), розбіжності у трактуванні змісту категорій в залежності від приналежності науковця до певної школи, напрямку;

➤ знати основні передумови виокремлення психології в самостійну галузь знань;

➤ загально-філософські принципи та вимоги до проведення наукового дослідження;

➤ філософські коріння походження основних психологічних шкіл (психоаналіз (ірраціональна філософія, філософія життя), когнітивна психологія (класична філософія, герменевтика), гештальтпсихологія (феноменологія), гуманістична психологія (феноменологія та екзистенціальна філософія) та ін.);

➤ розкривати зміст екзистенціальних проблем існування людини (проблема свободи, вибору, відповідальності та ін.);

➤ специфіку світоглядно-методологічного спрямування сучасних зарубіжних і вітчизняних психологічних шкіл, напрямів, течій, концепцій;

➤ зміст основних дискусій щодо актуальних філософських проблем сучасної психології;

➤ характерні особливості філософського аналізу актуальних проблем сучасної психології.

вміти:

➤ порівнювати різні філософські напрями та концепції, визначати спільні та відмінні положення;

➤ розкривати зміст основних філософських категорій та принципів;

➤ оцінювати концепції за різними критеріями, визначаючи найбільш прогресивні положення, встановлювати міру впливу теорії на сучасний стан психологічних концепцій;

➤ визначати основні методологічні принципи в дослідженні психічних явищ в межах різних філософських підходів та концепцій;

➤ простежувати основні логічні та історичні зв'язки між теоріями в межах однієї наукової парадигми;

- проводити обґрунтування отриманих результатів, узагальнювати окремі емпіричні закономірності;
- аналізувати основні тенденції та закономірності розвитку філософської методології щодо аналізу актуальних проблем сучасної психології.

загальна компетентність:

- класифікувати проблеми психології, напрями психологічних досліджень;
- оцінювати та зіставляти сучасні психологічні дослідження відповідно до історії психологічної думки;
- фіксувати психологічні думки та уявлення за допомогою відповідних дослідницьких методів;
- аналізувати досягнення психології в контексті розвитку сучасної науки.

предметна компетентність:

- характеризувати філософсько-епістемологічні, загальнонаукові, конкретно-наукові рівні професійного методологування;
- аналізувати системність та цілісність психологічних теорій, концепцій, їх місце у психології;
- характеризувати основні атрибути методологічного аналізу та обґрунтувати категоріально-поняттєвий апарат психології;
- здійснювати цілісний аналіз проблем, цілей і завдань психологічної практики;
- характеризувати основні практики у психології: психологічне консультування, психологічна діагностика, психологічна корекція та психологічна терапія.

Курс «Філософія психології» є складовою частиною блоку фундаментальних загальнопсихологічних дисциплін, які визначають підготовку професійних психологів.

II. ОПИС ПРЕДМЕТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Освітньо-кваліфікаційний рівень	Магістр
Форма навчання	Денна
Семестр	12
Кількість годин, всього	90
Лекції, годин	16
Семінарські заняття, годин	-
Практичні заняття, годин	14
Індивідуальна робота, годин	-
Самостійна робота магістрів, годин	60
Підсумковий контроль	залік

III. ТЕМАТИКА ЗМІСТОВНИХ МОДУЛІВ

Змістовний модуль I.

Філософія психології як філософія науки.

- Тема 1.** Вступ до філософії психології: предмет, завдання, функції філософії психології.
- Тема 2.** Передумови виокремлення психології у самостійну галузь знань.
- Тема 3.** Філософські коріння основних психологічних напрямків та шкіл.

Змістовний модуль II.

Філософія психології як загальна методологія психології.

- Тема 4.** Методологія психології.
- Тема 5.** Філософський аналіз основних парадигм психології.
- Тема 6.** Філософські основи психологічного дослідження.
- Тема 7.** Світоглядна функція та ідеологеми психології.

IV. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Змістовний модуль I.

ФІЛОСОФІЯ ПСИХОЛОГІЇ ЯК ФІЛОСОФІЯ НАУКИ

Тема № 1

ВСТУП ДО ФІЛОСОФІЇ ПСИХОЛОГІЇ: ПРЕДМЕТ, ЗАВДАННЯ, ФУНКЦІЇ ФІЛОСОФІЇ ПСИХОЛОГІЇ

Філософія психології як світогляд, метод пізнання та теорія соціального і культурного розвитку. Система «людина – психологія – суспільство» як предмет філософії психології. Основні завдання та функції філософії психології. Основні філософські принципи в психології (системності, розвитку, детермінізму). Філософія психології як філософія науки. Типи філософії науки. Історія становлення філософії науки. Стадії розвитку науки: замкнена теоретична наука (вчення Піфагора), фактуально-описова наука (система Аристотеля), наука Нового часу (17 ст.), класична наука (природознавство), некласична наука, постнекласичний період розвитку науки, позитивістська філософія науки (історична зміна її предмета). Трагування психології в позитивістській філософії науки: перший позитивізм (О. Конт, Г. Спенсер); другий позитивізм (Мах, Авенаріус); неопозитивізм (логічний позитивізм) (М. Шлік, Р. Карнап, О. Нейрат, Г. Рейхенбах) та львівсько-варшавська школа (П. Тарський, Я. Лукасевич, Б. Расел, Л. Вітгенштейн); постпозитивізм (К. Поппер, Т. Кун, І. Лакатос, П. Фейєрабанд, Ст. Тулмін).

Історична школа філософії науки (Т. Кун, І. Лакатос, П. Файєрабанд). Концепції методів наукового пізнання у неокантіанстві: марбургська школа (Коген, Наторп, Кассирер) і баденська школа (Вандельбанд, Ріккерт). Методологічні концепції прагматизму (Ч. С. Пірс, Дж. Дьюї). Феноменологічна парадигма філософії науки. Аналіз предмета психології у феноменологічній філософії науки. Феноменологія як наука про свідомість, її зв'язок із психологією. Феноменологічна психологія (К. Гуссерль). Вплив герменевтики на розвиток методології наукових досліджень (В. Дільтей, Х.-Г. Гадамер, П. Рікьор).

Тема № 2

ПЕРЕДУМОВИ ВИОКРЕМЛЕННЯ ПСИХОЛОГІЇ У САМОСТІЙНУ ГАЛУЗЬ ЗНАННЯ

Феномен науки. Критерії науковості. Функції наукового знання. Основні етапи розвитку науки. Особливості класичної та некласичної науки. Постнекласична наука як прояв постмодерну. Психологія як емпірична наука, її предмет. Загальна характеристика історії психології. Основні етапи розвитку психології як самостійної наукової дисципліни (донауковий, філософський, науковий). Філософські коріння психологічних ідей. Передумови виокремлення психології із філософії. Формування двох основних напрямків в філософії: емпіризм і раціоналізм. Видозміна предмета психології.

Періодизація розвитку психології: психологічні проблеми в філософії стародавнього та середньовічного світу; особливості розвитку психології у XVII та XVIII ст. (визначення душі, психіки, свідомості). Природно-наукові передумови зародження психології як самостійної науки (психологія XIX ст.). Розвиток експериментальної психології. Філософський аналіз розвитку психології як експериментальної науки. Асоціативна психологія (Д. Гартлі, Т. Браун, Дж. Мілль). Структуралізм. Вюрцбургська школа структуралізму. Е. Тітченер. Функціоналізм: етапи розвитку. К. Штумпф. Функціоналізм в американській психології. (Ф. Brentano, У. Джеймс, Дж. Дьюї, Р. Вудвортс.). Розуміння психології як науки про поведінку: Дж. Уотсон. Гештальтпсихологія (К. Коффка, В. Келер, К. Левін). Психоаналіз (З. Фрейд). Гуманістична психологія (А. Маслоу, К. Роджерс). Когнітивна психологія (Д. Міллер, У. Найсер).

Тема № 3

ФІЛОСОФСЬКІ КОРІННЯ ОСНОВНИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ НАПРЯМКІВ ТА ШКІЛ

Монадологія Г. В. Лейбница як підґрунтя психоаналізу. Синтетична філософія Г. Спенсера як предтечі психології функціоналізму. Вплив позитивізму О. Конта на біхевіоризм. Філософія І. Канта як історична предтечі гештальтпсихології. Феноменологія Й. Г. Фіхте та

гештальтпсихологія. Психологія розірваної свідомості та психологічна і етична природа совісті за Г. В. Ф. Гегелем. Філософія прагматизму як передумова появи американського біхевіоризму. Прагматизм (Ч. Пірз) і філософська доктрина «радикального емпіризму» у психології (У. Джеймс). Ірраціоналізм і філософія життя. Проблема стимулюючого начала людської діяльності в роботах німецьких ірраціоналістів. Ф. Ніцше. Проблема нерационального (воля, почуття, інтуїція).

Трансцендентальна феноменологія та інтенціональна психологія Е. Гуссерля. Філософська герменевтика як методологія тлумачення духовного життя особистості (М. Хайдеггер, Х.-Г. Гадамер). Екзистенціальна філософія ХХ ст. Проблема індивідуально-людського буття (М. Хайдеггер). Феноменологія М. Мерло-Понті. Екзистенціальний аналіз Ж. П. Сартра та екзистенційна психологія. Релігійний екзистенціалізм К. Ясперса. Атеїстичний екзистенціалізм А. Камю. Екзистенціальна психологія про відношення людини до смерті і сенсу життя, свободи і відповідальності, самотності і любові. М. Бердяєв про творчість як засіб самовиправдання людини, про призначення та місію людини в культурі і космосі.

Психологія творчості про творчість як психологічний механізм активного і продуктивного розвитку людини. Раціовіталізм Х. Ортега-і-Гассет. Ідея загального еволюціонування в ході історії людства Е. Фрома. Людська особистість як вищий спосіб життя (В. Штерн). Структурна психологія особистості (за І. Шпрангером). К. Ясперс і вчення про просвітління екзистенції. Релігійна філософія. Антропологічний підхід до психології людини та християнський еволюціонізм П. Тейяр де Шардена. Альберт Швейцер і його «благоговіння перед життям». Кроскультурна (порівняльно-культурна) психологія і культурна революція в психологічній науці.

Змістовний модуль II.

Філософія психології як загальна методологія психології.

Тема № 4

Методологія психології

Структура наукового пізнання: основні структурні елементи науки. Емпіричний, теоретичний та метатеоретичний рівні пізнання. Форми наукового пізнання: ідея, проблема, факт, гіпотеза, теорія, концепція. Інші структурні компоненти науки: ідеали, норми, стилі мислення, наукова картина світу.

Поняття методології. Функції методології у науковому пізнанні. Дескриптивна та нормативна функції методологічного знання. Методи наукового пізнання. Класифікація методів. Наукові методи емпіричного дослідження. Методи теоретичного дослідження. Загальнологічні методи. Мета і завдання методологічного дослідження у психології. Сутнісна специфіка методології психологічних досліджень. Професійне методологування у психології. Психологічна наука як об'єкт методологічного аналізу. Філософсько-споглядальний рівень в структурі методологічного знання. Рівень загальнонаукової методології. Рівень конкретно-наукової методології. Рівень процедури та техніки дослідження. Співвідношення природничо-наукового та герменевтичного підходів в психологічному дослідженні. Методологічні орієнтації, тенденції та проблеми розуміння і пояснення у психології. Методологічна криза психології. Методологічний плюралізм у психології.

Тема № 5

Філософський аналіз основних парадигм психології

Філософсько-методологічні моделі розвитку психології. Поняття парадигми та наукової революції (Т. Кун). Концепція зростання наукового знання К. Поппера. Методологія науково-дослідних програм І. Лакатоса. Еволюціоністська концепція розвитку наукового знання С. Тулміна. Антиметодологічна теорія картини наукового пізнання П. Фейєрабенда. Особливості парадигм у психології. Методологічні принципи як основа парадигми. Парадигмальний статус психології (психологія як

допарадигмальна, багатопарадигмальна, позапарадигмальна наукова дисципліна). Описова парадигма (Дільтей, Шпрангер, Брунер). Морфологічна (В. Вундт) і динамічна (В. Джеймс, К. Левін) парадигми у психології. Природничо-наукова парадигма психології (Т. Кун, В. Дільтей). Гуманістична парадигма. Конструктивістська парадигма (Й. Фіхте), Вітакультурна парадигма (А. Фурман). Духовна парадигма психології. Специфіка методологічного знання у психології. Психологія як поліпарадигмальна наука.

Тема № 6

Філософські основи психологічного дослідження

Загальна характеристика психологічного дослідження. Рівні психологічного дослідження. Види дослідження (фундаментальні, прикладні, розробки). Основні методологічні та теоретичні проблеми психології: системний підхід (проблема закону у психології, системна детермінація поведінки та психіки); категорія відображення; теорія, експеримент і практика; спілкування (функції та структура спілкування, особливості психічних процесів при спілкуванні); категорія діяльності (будова індивідуальної діяльності, проблема спільної діяльності); особистість (суспільні відносини як загальна основа властивостей особистості; спрямованість особистості); соціальне і біологічне в детермінації психіки людини (психологічні аспекти проблеми антропогенезу).

Методологічні принципи психологічного дослідження. Принципи філософсько-психологічного рівня: можливості пізнання внутрішнього світу особистості; єдності суб'єкта і об'єкта психологічного пізнання; відображення; визначальної ролі практики у психологічному пізнанні. Принципи теоретико-психологічного рівня: детермінізму; відображення; єдності психіки та діяльності; розвитку психіки; системно-структурний. Принципи експериментально-психологічного рівня: адекватності; паралельності; екстремальності; реєстрації градієнта; референтності; послідовного пояснення; розвитку, особистісного підходу; творчої самодіяльності та ін.

Аксіологічні проблеми психології. Етика науки. Функції етики у психології. Етичні засади психологічного дослідження. Етика в конфліктних галузях психології (психологічне дослідження, психодіагностика, психологічне консультування та психотерапія). Зв'язок деонтології з психологією. Філософія Бентама. Деонтологічні принципи психології.

Тема № 7

Світоглядна функція та ідеологеми психології.

Розуміння світогляду в філософії та психології. Світогляд людини у працях Аристотеля, Платона, Протагора, Д. Локка, Д. Берклі, І. Канта, Р. Декарта, Ж.-Ж. Руссо; ідеї Г. Сковороди, П. Юркевича, М. Бердяєва, О. Лосєва, П. Сорокіна, А. Канарського, С. Кримського. Світоглядна функція психології. Формування світоглядної культури особистості. Мотиваційно-ціннісна сфера особистості та її світогляд. Інтелект та світогляд. Установки, упередження та світогляд особистості. Вивчення світогляду людини в психології. Психологічні аспекти світоглядної культури відображені в роботах Б. Ананьєва, Л. Божович, В. Вілюнаса, Л. Виготського, І. Джидар'ян, Б. Додонова, К. Ізарда. Ідеологеми класичних і некласичних напрямів психології.

V. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова:

1. Бичко А. К., Бичко І. В., Табачковський В. Г. Історія філософії : Підручник / А. К. Бичко, І. В. Бичко, В. Г. Табачковський. – К.: Либідь, 2001. – 408 с.
2. Варій М. Й. Психологія особистості : Навч. посібник для вузів / М. Й. Варій. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 592 с.
3. Величковский Б. М. Основы психологии познания: в 2 т. – Т. 1. / Б. М. Величковський. – М.: Смысл: Издательский центр «Академия», 2006. – 448 с.
4. Вступ до філософії: Історико-філософська пропедевтика: Підручник / Г. І. Волинка, В. І. Гусев, І. В. Огородник, Ю. О. Федів; За ред. Г. І. Волинки. – К.: Вища школа, 1999. – 624 с.
5. Гальперин П. Я., Ждан А. Н. История психологи / П. Я. Гальперин, А. Н. Ждан. – М.: Акад. проект Деловая книга, 2002. – 832 с.
6. Гуманістична психологія: Антологія: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів: [у 3-х т.]. / Р. Трач, Г. Балл. – К.: Університетське видавництво «Пульсари», 2001. – Том 1: Гуманістичні підходи в західній психології ХХ ст. – 2001. – 252 с.
7. Гуманістична психологія: Антологія: [в 3-х т.]. : Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Р. Трач, Г. Балл. – К.: Унів.вид-во ПУЛЬСАРИ, 2001. – Т. 2: – 2005. – 279 с.
8. Данилюк І. Історія психології в Україні / І. Данилюк. – К.: Либідь, 2002. – 152 с.
9. Ждан А. Н. История психологии : от античности к современности: Учебник для вузов. – 4-е изд., перераб. – М.: Академический Проект; Екатеринбург: Деловая книга, 2002. – 528 с.
10. Жуков С. М., Жукова Т. В. Історія психології: Навчальний посібник. – К.: Цент навчальної літератури, 2005. – 224 с.
11. Жуков С. М., Жукова Т. В. Історія психології. – К.: Кондор, 2009. – 232 с.

12. История зарубежной психологии 30-е – 60-е годы XX века : Тексты / [под ред. П. Я. Гальперина, А. Н. Ждан]. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1986. – 342 с.
13. История психологии (10-е – 30-е гг. Период открытого кризиса) : Тексты / [под ред. П. Я. Гальперина, А. Н. Ждан]. – 3-е изд. – Екатеринбург : Деловая кн., 1999. – 364 с.
14. История философии: Учеб. пособие для вузов/ А. Н. Волкова, В. С. Горнев, Р. Н. Данильченко и др.; Под ред. В. М. Мапельман и Е. М. Пенькова. – М.: «Издательство ПРИОР», 1997. – 464 с.
15. Канке В. А. Философия науки : краткий энциклопедический словарь / В. А. Канке. – М.: Издательство «Омега-Л», 2008. – 328 с.
16. Коплстон Ф. История философии. XX век / Пер. с англ. П. А. Сафронова. – М.: ЗАО Центрполиграф, 2002. – 269 с.
17. Корольчук М. С., Криворучко П. П. Історія психології: Навч. посібник. / М. С. Корольчук, П. П. Криворучко. – К.:Ельга, Ніка-Центр, 2010. – 248 с.
18. Кохановский В. П. Философия и методология науки / В. П. Кохановский. – Ростов-на-Дону.: Феникс, 1999. – 576 с.
19. Лебедев С. А. Философия науки: Словарь основных терминов / С. А. Лебедев. – М.: Академический проспект, 2004. – 320 с.
20. Леонтьев А. Н. Философия психологии: Из научного наследия / Под ред. А. А. Леонтьева, Д. А. Леонтьева. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1994. – 228 с.
21. Лихи Т. История современной психологии / Т. Лихи. – СПб.: Питер, 2003. – 448 с.
22. Ломов Б. Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии / Б. Ф. Ломов. – Изд-во «Наука», 1984, – 444 с.
23. Лучинин А. С. История психологи: Учебное пособие / А. С. Лучинин. – М.: Изд-во «Экзамен», 2005. – 288 с.
24. Маноха І. П., Роменець В. А. Історія психології ХХ століття: Навчальний посібник для ВНЗ. – К.: Либідь, 2003 – 990 с.
25. Марцинковская Т. Д. История психологии: Учеб. пос. для студ. высш. учеб. зав. / Т. Д. Марцинковская. – М.: Издательский центр «Академия», 2009. – 544 с.

26. Методологические основы психологии: хрестоматия; учебно-методический комплекс / авторы и составители С. Ю. Манухина, А. Н. Занковский. – М., Изд. центр ЕАОИ, 2009. – 152 с.
27. Морозов А. В. История психологии : учеб. пособие [для высш. учеб. завед.] / А. В. Морозов. – Москва : Академ. Проект, 2003. – 288 с.
28. Микешина Л. А. Философия науки / Л. А. Микешина. – М. : Прогрес-Традиция, МПСИ, Флинта, 2005. – 464 с.
29. Мироненко В. В. Хрестоматия по психологии / А. В. Петровский. – М.: Просвещение, 1977. – 527 с.
30. Никифоров А. Л. Философия науки: история и методология. Учебное пособие / А. Л. Никифоров. – М.: Дом интеллектуальной книги, 1998. – 280 с.
31. Основы современной философии. Издание 2-е дополненное. Серия «Мир культуры, истории и философии». – СПб.: Издательство «Лань», 1999. – 352 с.
32. Петровский А. В., Ярошевский М. Г. История и теория психологии. В 2-х т. / А. В. Петровский, М. Г. Ярошевский. – Ростов-на-Дону: Издательство «Феникс», 1996. Т.1 – 416 с., Т.2. – 416 с.
33. Роменець В. А. Історія психології Стародавнього світу і середніх віків / В. А. Роменець. – К.: Вища школа, 1983. – 416 с.
34. Роменець В. А. Історія психології епохи Відродження / В. А. Роменець. – К.: Вища школа, 1988. – 408 с.
35. Роменець В. А. Історія психології епохи Просвітництва: Навч. Посібник / В. А. Роменець. – К.: Вища школа, 1993. – 568 с.
36. Роменець В. А. Історія психології XVIII століття. Епоха Просвітництва: Навч. посібн. – К.: Либідь, 2006. – 1000 с.
37. Роменець В. А. Історія психології XIX – початку XX століття / В. А. Роменець. – К.: Вища школа, 1995. – 613 с.
38. Саугстад П. История психологии. От истоков до наших дней / П. Саугстад. – Самара: Бахрах. – М, 2008. – 544 с.
39. Сергієнко В. В. Філософські проблеми наукового пізнання: навчальний посібник / В. В. Сергієнко. – Кременчук: Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, 2011. – 103 с.

40. Современная западная философия: Словарь. / Сост.: Малахов В. С., Филатов В. П. – М.: Политиздат, 1991. – 414 с.
41. Смит Н. Современные системы психологии / Н. Смит. – СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2003. – 384 с.
42. Ушаков Е. В. Введение в философию и методологию науки: Учебник / Е. В. Ушаков. – М.: Издательство «Экзамен», 2005. – 528 с.
43. Философия науки: Словарь основных терминов. – М.: Академический Проспект, 2004. – 320 с.
44. Философия науки: Общие проблемы познания. Методология естественных и гуманитарных наук: хрестоматия / отв. ред.-сост. Л. А. Микешина. – М.: Прогресс-Традиция : МПСИ: Флинта, 2005. – 992 с.
45. Философия науки: Общие проблемы познания. Методология естественных и гуманитарных наук: хрестоматия / отв. ред.-сост. Л. А. Микешина. – М.: Прогресс-Традиция : МПСИ: Флинта, 2005. – 992 с.
46. Философский энциклопедический словарь / Гл. редакция: Л. Ф. Ильичев, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалев, В. Г. Панов. – М.: Сов. Энциклопедия, 1983. – 840 с.
47. Философский энциклопедический словарь. – М.: ИНФРА-М, 2005. – 576 с.
48. Фрейджер Р., Фейдимен Д. Личность: теории, эксперименты, упражнения / Р. Фрейджер, Д. Фейдимен. – СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2002. – 864 с.
49. Хрестоматия по философии: Учебное пособие / Отв. ред. и сост. А. А. Радугин. – Москва: Центр, 2001. – 416 с.
50. Хрестоматия по истории психологии: период открытого кризиса (начало 10-х – середина 30-х годов XX в.) / Под ред. П. Я. Гальперина, А. Н. Ждан. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1980. – 296 с.
51. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности / Л. Хьелл, Д. Зиглер. – СПб.: Питер Ком, 1999. – 608 с.
52. Шульц Д. П., Шульц С. Э. История современной психологии / Д. П. Шульц, С. Э. Шульц. – СПб.: Изд-во «Евразия», 1998. – 528 с.
53. Щедровицкий Г. П. Психология и методология / Г. П. Щедровицкий. – М.: Путь, 2004. – 466 с.

54. Юревич А. В. Психология и методология / А. В. Юревич. – Издательство: ИП РАН, 2005. – 312 с.
55. Якунин В. А. История психологии: Учеб. пособие / В. А. Якунин. – СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2001. – 379.
56. Ярошевский М. Г. История психологии / М. Г. Ярошевский. – М.: Мысль, 1985. – 575 с.

Додаткова література:

1. Авраменко К. Б. Основы научно-дослідної роботи : навчально-методичний посібник для вчителів та учнів загальноосвітніх навчальних закладів / Авраменко К. Б. – Миколаїв : Степ-інфо, 2005. – 132 с.
2. Ананьев Б. Г. Человек как предмет познания / Б. Г. Ананьев.– СПб. : Питер, 2001. – 288 с.
3. Андерсон Д. Р. Когнитивная психология. 5-е изд. / Д. Р. Андерсон. – СПб. : Питер, 2002. – 496 с.
4. Аристотель. Політика / Аристотель. – К.: Основы, 2005. – 239 с.
5. Аристотель. Сочинения в четырех томах. – М.: Мысль, 1975. – Т. 1, 550 с; – М.: Мысль, 1978. –Т. 2, – 687 с; – М.: Мысль, 1981: – Т. 3, – 613 с; – М.: Мысль, 1983. – Т. 4, – 830 с.
6. Асмолов А. Г. По ту сторону сознания: Методологические проблемы неклассической психологии / А. Г. Асмолов. – М.: Смысл, 2001. – 480 с.
7. Баскаков А. Я. Методология научного исследования : учебное пособие для студентов высших учебных заведений / Баскаков А. Я., Туленков Н. В. – К. : МАУП, 2004. – 216 с.
8. Білоусова Т. П. Основы научных досліджень : навч. посібник / Т. П. Білоусова, Ю. О. Маркітантов. – Камянець-Подільський: Камянець-Подільський держ. універ-т, 2004. – 119 с.
9. Бочелюк В. Й. Методика та організація наукових досліджень із психології : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Бочелюк В. Й., Бочелюк В. В. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 360 с.
10. Бэкон Ф. Сочинения. В 2-х томах / Ф. Бэкон. – М. : Мысль, 1971. – Т. 1. – 590 с.

11. Бэкон Ф. Сочинения в двух томах / Ф. Бэкон. – М.: Мысль, 1978. – Т. 2. – 575 с.
12. Василюк Ф. Е. Методологический анализ в психологии / Ф. Е. Василюк. – М.: МГППУ; Смысл, 2003. – 240 с.
13. Валеев Г. Х. Методология и методы психолого-педагогических исследований: Учеб. пособ. / Г. Х. Валеев. – Стерлитамак: Стерлитамак. гос. пед. ин-т, 2002. – 134 с.
14. Великие мыслители Востока./ Под ред. Яна П. Мак-Грилла. – М.: Кроим, 1994. – 516 с.
15. Волков Б. С., Волкова Н. В., Губанов А. В. Методология и методы психологического исследования. Учебное пособие для вузов. – 4-е изд., испр. и доп. / Б. С. Волков, Н. В. Волкова, А. В. Губанов. – М.: Академический Проект; Фонд «Мир». 2005. – 352 с.
16. Гадамер Х.-Г. Истина и метод. Основы философской герменевтики / Х.-Г. Гадамер. – М.: Прогресс, 1988. – 704 с.
17. Гегель Г. В. Ф. Философия религии. В 2-х томах / Г. В. Ф. Гегель. – Т. 1. – 1976. – 532 с.; Т. 2. – 1997. – 573 с.
18. Гельвецій К. А. Про людину, її розумові здібності та її виховання / К. А. Гельвецій. – К.: Основи, 1994. – 416 с.
19. Герасимова И. В. Методологические основы системного подхода: хрестоматия / И. В. Герасимова. – Владивосток: ДВГМА им. адм. Г. И. Невельского, 1999. – 159 с.
20. Гордієнко С. Г. Молодому науковцю коротко про необхідне : науково-практичний посібник / Гордієнко С. Г. – К.: КНТ, 2007. – 92 с.
21. Гроф С. Духовный кризис. Статьи и исследования / С. Гроф. – М.: МТМ, 1995. – 256 с.
22. Гроф С. Путешествие в поисках себя / С. Гроф. – М.: Институт трансперсональной психологии, Издательство Института Психотерапии, 2001. – 336 с.
23. Гумбольдт В. Язык и философия культуры / В. Гумбольдт. – М.: Прогресс, 1985. – 456 с.
24. Гуссерль Э. Кризис европейских наук и трансцендентальная феноменология. Введение в феноменологическую философию / Э. Гуссерль. // Вопросы философии. – 1992. – № 7. – С. 136-175.

25. Декарт Р. Рассуждение о методе. Избр. произв. в 2 т. / Р. Декарт. – М. : Мысль, 1989. – Т. 1. – 654 с.
26. Древнекитайская философия. Собрание текстов в двух томах. – М.: Мысль, 1972. – Т. 1, – 363 с; – М.: Мысль, 1973. – Т. 2, – 384 с.
27. Єріна А. М. Методологія наукових досліджень : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Єріна А. М., Захожай В. Б., Єрін Д. Л. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 212 с.
28. Загальна психологія: Хрестоматія / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2007. – 640 с.
29. Зягвязинский В. И., Атаханов Р. Методология и методы психолого-педагогического исследования / В. И. Зягвязинский, Р. Атаханов. – М.: Издательство «Академия», 2005. – 208 с.
30. Избранные произведения мыслителей стран Ближнего и Среднего Востока IX – XIV вв. / С. Н. Григорян. А. В. Сагадеев. – М. : Соцэкгиз, 1961. – 632 с.
31. Камю А. Бунтующий человек. Философия. Политика. Искусство. – М. : Политиздат, 1990. – 415 с.
32. Кант И. Сочинения в шести томах / И. Кант. – М. : Мысль, 1965. – Т. 4. Ч. 1. – 1965. – 544 с.
33. Кант И. Критика чистого разума / И. Кант. – М. : Мысль, 1994. – 591 с.
34. Каратерзи В. А. Методология, теория и методы психологического исследования : учебно-методическое пособие / В. А. Каратерзи. – Витебск: УО «ВГ им. П. М. Машерова», 2010. – 61 с.
35. Ковальчук В. В. Основы научных исследований : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Ковальчук В. В., Моїсєєв Л. М. – 4-е вид., перероб. і доп. – К. : Професіонал, 2007. – 240 с.
36. Ковальчук В. В. Основы научных исследований : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Ковальчук В. В., Моїсєєв Л. М. – 5-е вид. – К. : Професіонал, 2008. – 240 с.
37. Корнилова Т. В., Смирнов С. Д, Методологические основы психологии / Т. В. Корнилова, С. Д. Смирнов. – СПб.: Питер, 2007. – 320 с.
38. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посібник / О. В. Крушельницька. – К.: Кондор, 2006. – 204 с.

39. Лубовский Д. В. Введение в методологические основы психологии / Д. В. Лубовский. – М.: Изд-ва МОДЭК, МПСИ, 2007. – 224 с.
40. Малашкина М. Популярная история психологии. – М.: Вече, 2002. – 480 с.
41. Маслоу А. Мотивация и личность. 3-е изд. / А. Маслоу. – СПб. : Питер, 2003. – 352 с.
42. Мозгова Н. Г. Київська духовна академія, 1819-1920: філософський спадок. – К. : Книга, 2004. – 320 с.
43. Ницше Ф. Так говорил Заратустра : Книга для всех и ни для кого / Ф. Ницше. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1990. – 302 с.
44. Ницше Ф. Утренняя заря / Ф. Ницше. – СПб.: Издательский Дом «Азбука-классика», 2008. – 384 с.
45. Олпорт Г. Становление личности: Избранные труды / Г. Олпорт. – М.: Смысл, 2002. – 462 с.
46. Пилипчук М. І. Основи наукових досліджень : підручник для студентів вищих навчальних закладів / Пилипчук М. І., Григор'єв А. С., Шостак В. В. – К. : Знання, 2007. – 270 с.
47. Планк М. Позитивизм и реальный внешний мир/ М. Планк // Вопросы философии. – 1998. – № 3. – С.120–133.
48. Платон. Діалоги / Платон. – Харків : Фоліо, 2008. – 349 с.
49. Платон. Держава / Платон. – К. : Основи, 2005. – 355 с.
50. Платон. Сочинения в трех томах / Платон. – М.: Мысль, 1970. – Т. 2. – 611 с.; – М.: Мысль, 1971 – Т. 3. – 687 с.
51. Поппер К. Логика и рост научного знания / К. Поппер. – М.: Прогресс, 1983. – 302 с.
52. Психологічна деонтологія: етичні кодекси: Хрестоматія / Уклад. В. О. Климчук. – К. : МАУП, 2005. – 88 с.
53. П'ятницька-Позднякова І. С. Основи наукових досліджень у вищій школі : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / П'ятницька-Позднякова І.С. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 116 с.
54. Рассел Б. Человеческое познание. Его сфера и границы/ Б. Рассел – М.: Институт общегуманитарных исследований, 2001. – 560 с.

55. Роджерс К. Р. Становление личности. Взгляд на психотерапию / К. Р. Роджерс. – М. : Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001. – 416 с.
56. Романчиков В. І. Основи наукових досліджень : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Романчиков В. І. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 254 с.
57. Рорти Р. Прагматизм и философия / Р. Рорти // Философская и социологическая мысль. –1995. – № 9-10. – С.88–112.
58. Рубинштейн С. Л. Бытие и сознание. Человек и мир / С. Л. Рубинштейн. – СПб.: Питер, 2003. – 512 с.
59. Савчин М. Методологеми психології: монографія / Мирослав Савчин. – К. : Академвидав, 2013. – 224 с.
60. Савчин М. Духовна парадигма психології: монографія / Мирослав Савчин. – К. : Академвидав, 2013. – 252 с.
61. Свердан М. М. Основи наукових досліджень : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Свердан М. М., Свердан М. Р. – Чернівці : Рута, 2006. – 352 с.
62. Современные философские проблемы естественных, технических и социально-гуманитарных наук: Учебник для аспирантов и соискателей ученой степени кандидата наук / под общ. ред. В. В. Миронова. – М.: Гардарики, 2007. – 639 с.
63. Соловйов С. М. Основи наукових досліджень : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Соловйов С. М. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 176 с.
64. Социальная психология: Хрестоматия / Е. П. Белинская, О. А. Тихомандрицкая. – М.: Аспект Пресс, 2000. – 475 с.
65. Сравнительная психология и зоопсихология / Г. В. Калягина. – СПб.: Питер, 2003. – 416 с.
66. Старовойтенко Е. Б. Культурная психология личности: монография. – М.: Академический Проект; Гаудеамус, 2007. – 310 с.
67. Стеченко Д. М. Методологія наукових досліджень. Підручник / Д. М. Стеченко. – К., Знання, 2007. – 317 с.
68. Хрестоматия по возрастной и педагогической психологии. Работы советских психологов периода 1946 – 1980 гг. / Под ред. И. И. Ильсова, В. Я. Ляудис. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1981. – 304 с.

69. Фейерабенд П. Избранные труды по философии и методологии науки / П. Фейерабенд. – М. : Прогресс, 1986. – 542 с.
70. Философы Греции. Основы основ: логика, физика, этика. – М.: ЗАО Изд. во «ЭКСМО Пресс»; Харьков. Изд-во «Фолио», 1999. – 1056 с.
71. Фихте И. Г. Сочинения. Работы 1792 – 1801 гг. / И. Г. Фихте. – М. : Научно-издательский центр «Ладомир», 1995. – 656 с.
72. Франк С. Л. Сочинения / С. Л. Франк. – М. : Правда, 1990. – 608 с.
73. Фрейд З. Малое собрание сочинений / З. Фрейд. – СПб. : Издательская Группа «Азбука-классика», 2010. – 992 с.
74. Фрейд З. Избранное / З. Фрейд. – М. : Внешторгиздат, 1990. – 448 с.
75. Фромм Э. Бегство от свободы / Э. Фромм. – М.: Академический Проект, 2008. – 254 с.
76. Фромм Э. Душа человека / Э. Фромм. – М.: Республика, 1992. – 430 с.
77. Фурман А. В. Ідея професійного методологування: монографія / Фурман А. В. – Ялта-Тернопіль : Економічна думка, 2008. – 207 с.
78. Хайдеггер М. Время и бытие: Статьи и выступления / М. Хайдеггер. – М. : Республика, 1993. – 447 с.
79. Хайрулліна Ю. О. Світоглядна культура особистості: структурно-функціональний аналіз : монографія / Ю. О. Хайрулліна; Мін-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – 235 с.
80. Хрестоматия по общей психологии. Психология мышления. Под ред Ю. Б. Гиппенрейтер, В. В. Петухов. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1981. – 400 с.
81. Целік Т. В. Особистісне начало у філософській культурі Київської Русі / Т. В. Целік. – К. : Вид. ПАРАПАН, 2005. – 312 с.
82. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень. Навчальний посібник / Г. С. Цехмістрова. – Київ : Видавничий Дім «Слово», 2004. – 240 с.
83. Цюцюра С. В. Методологія, методика та інформаційні технології наукових досліджень / С. В. Цюцюра. – К.: КНУБА, 2004. – 43 с.
84. Швейцер А. Благоговение перед жизнью / Альберт Швейцер / сост и посл. А. А. Гусейнова; Общ. ред. А. А. Гусейнова и М. Г. Селезнева.. – М. : Прогресс, 1992. – 567 с.

85. Швейцер Альберт – великий гуманіст ХХ века. Воспоминания и статьи / Альбер Швейцер. – М. : Главная редакция восточной литературы изд-ва «Наука», 1970, – 240 с.
86. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко. – К., Знання, 2006. – 307 с.
87. Шеллинг Ф. В. Й. Сочинения. В 2 т. / Фридрих Вильгельм Йозеф Шеллинг. – М. : Мысль, 1989 – Т. 1. – [пер. с нем. / Сост., ред., авт. Вступ. ст. А. В. Гулыга]. – 637 с.
88. Шеллинг Ф. В. Й. Сочинения. В 2 т. / Фридрих Вильгельм Йозеф Шеллинг. – М. : Мысль, 1989 – Т. 2. – [пер. с нем. / Сост., ред. А. В. Гулыга; Прим. М. И. Левиной и А. В. Михайлова]. – 636 с.
89. Шлегель Ф. Эстетика. Философия. Критика. В 2-х т. / Фридрих Шлегель. – М. : Искусство, 1983. – (История эстетики в памятниках и документах). Т. 2. – 1983. – 448 с.
90. Шкарабура М. Г. Методологія і методика наукових досліджень : навч. посібник / М. Г. Шкарабура. – Черкаси : Відлуння – Плюс, 2004. – 79 с.
91. Щербакова І. М. Робоча програма курсу «Філософія психології». Для студентів спеціальності «Практична психологія» / І. М. Щербакова. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – 44 с.
92. Щербакова І. М. Навчальна програма курсу «Історія психології». Для студентів спеціальності «Практична психологія» / І. М. Щербакова. – 2-е вид., переробл. і доповн. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – 24 с.
93. Щербакова І. М. Робоча програма курсу «Історія психології». Для студентів спеціальності «Практична психологія» / І. М. Щербакова. – 2-е вид., переробл. і доповн. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – 68 с.
94. Щербакова І. М. Практикум з історії психології : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / І. М. Щербакова. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – 160 с.
95. Щербакова І. М. Навчальна програма курсу «Методологічні та теоретичні проблеми психології». Для студентів спеціальності «Практична

- психологія» / І. М. Щербакова. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – 18 с.
96. Щербакова І. М. Робоча програма курсу «Методологічні та теоретичні проблеми психології». Для студентів спеціальності «Практична психологія» / І. М. Щербакова. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – 46 с.
97. Эриксон Э. Идентичность: юность и кризис / Э. Эриксон. – М. : Издательская группа «Прогресс», 1996. – 344 с.
98. Юнг К. Проблемы души нашего времени / К. Юнг. – СПб. : Питер, 2002. – 352 с.
99. Юнг К. Г. Собрание сочинений. Конфликты детской души / К. Г. Юнг. – М. : Канон, 1994. – 336 с.
100. Ясперс К. Смысл и назначение истории / К. Ясперс. – М. : Политиздат, 1991. – 527 с.

Навчальне видання

Щербакова Ірина Миколаївна
доц. кафедри практичної психології,
к. філос. н., доцент

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
курсу «Філософія психології»

за напрямом підготовки
6.0301103. Практична психологія

Суми: Видавництво СумДПУ, 2014 р.
Свідоцтво ДК № 231 від 02.11.2000 р.

Відповідальна за випуск ***А. А. Сбруєва***
Комп'ютерна верстка ***Ю. С. Нечипоренко***

Здано в набір 23.10.14. Підписано до друку 27.10.14.
Формат 60x84/16. Гарн. Calibri. Друк ризогр.
Папір друк. Умовн. друк. арк. 1,4. Обл.-вид. арк. 1,2.
Тираж 100 прим. Вид. № 18.

Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка
40002, м. Суми, вул. Роменська, 87

Виготовлено на обладнанні СумДПУ імені А. С. Макаренка

